
Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra "Stolpehus" på Risdal Vestre, Risdalsveien 780, Froland kommune, Agder fylke, Norge

---

NNU Rapport 21 – 2023

Claudia Baittinger og Niels Bonde

Foto: Rolf Einar Huus

Dendrokronologi

Nationalmuseet
Miljøarkæologi og Materialeforskning

Norge

Agder

Risdal Vestre

Froland kommune
Gnr/Bnr: 82/1

Koordinater: 58.66844 N, 8.12405 E

Formål: Datering og opbygning af grundkurve

Indsendt af Agder fylkeskommune og Nationalmuseet

Prøver er udtaget af Rolf Einar Huus

Træart: fyrretræ (*Pinus sylvestris*)

Undersøgt af: Niels Bonde, Claudia Baittinger og Magnus Hjorth
Jørgensen
NNU j. nr.: A9825, maj 2023.

Resultatet kan frit anvendes ved henvisning til denne rapport. Kontakt evt. laboratoriet for yderligere oplysninger mm. Rapporten kan endvidere lastes ned fra hjemmesiden www.nnuweb.dk, under Dendrokronologi, Se endvidere Agder fylkekommunes oversigt over dendrokronologiske undersøgelser <https://agderfk.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=4426ccc94a764da08c59a313aff22b29>

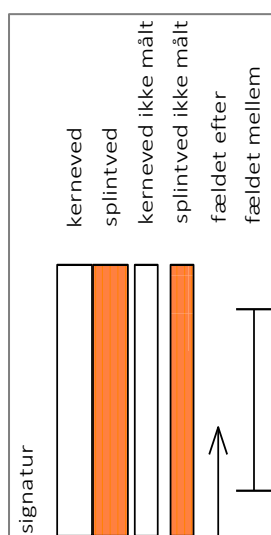
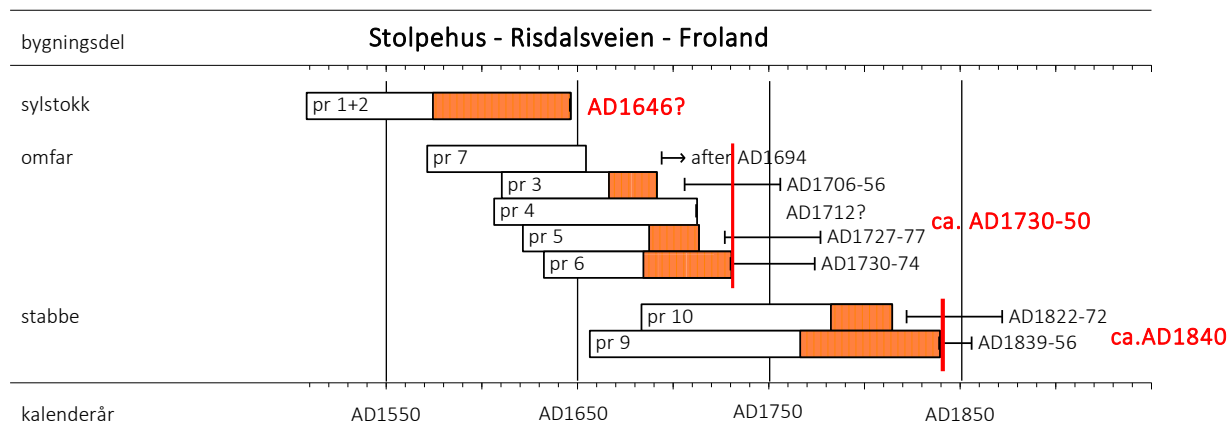
”Stolpehus”

Ti prøver fra ni stokke/emner af fyrretræ (*Pinus sylvestris*) undersøgt. Alle er udtaget som borekerner (se vedhæftede feltrapport). Der er konstateret splintved på seks prøver, heraf to formentlig med waldkante (træets sidst dannede åring).

Antallet af årringe i de undersøgte prøver varierer mellem 82 og 184.

For statistiske værdier / beskrivelse med mere vedrørende de enkelte prøver, se katalog.

Ni prøver (otte emner) er dateret

Dateringsdiagram som angiver årringskurvernes indplacering på en tidsskala med angivelse af yngste, bevarede årring samt beregnede **fældningstidspunkt** for træerne, som de daterede prøver stammer fra. Hvert rektangel repræsenterer en årringskurve. Der er konstateret splintved på alle prøver. To prøver (pr 1+2 og pr 4) har formentlig waldkante bevaret.

Ni prøver fra otte emner er dateret

Tolkning:

De daterede prøver stammer fra træer, der er fældet i tre forskellige århundrede. Én stammer fra et træ, der er fældet før AD1650 (AD1646, prøven har formentlig waldkante bevaret), fem prøver stammer fra træer, der er fældet i midten af 1700-tallet (ca. 1730-50). Én prøve har formentlig waldkante, men der er dog ikke konstateret splintved; kan være svært at identificere især på boreprøver. To prøver kan henføres til træer, der er fældet første halvdel af det 19. århundrede (ca. AD1840).

Prøve 1 og 2 er udtaget af samme stok (sylstokk), og årringskurverne for de to prøver er sammenregnet til en fælles trækurve (n489t001), som dækker perioden AD1508-1646. OBS: Der er formentlig konstateret waldkante! Sandsynligvis stammer prøverne fra et træ, der er fældet vinterhalvåret AD1646/47.

Middelkurve

Årringskurverne fra fire daterede prøver er sammenregnet til en middelkurve **n489m001** på 125 år, som dækker perioden AD1606 - 1730.

Kryds-datering absolut

Åringskurverne er søgt dateret ved hjælp af relevante grund - og referancekurver for fyrretræ fra det sydlige Norge.

(se tabel)

Referencer:

For *t*-værdi:

Baillie, M.G.L. & J.R.Pilcher, 1973: A simple cross-dating program for tree-ring research. *Tree-Ring Bulletin* 33, pp. 7-14.

Ved undersøgelsen er der, udover laboratoriets egne udviklede grund- og referencekurver, anvendt kurver, som er stillet til rådighed af Thomas S. Bartholin † og Terje Thun (NTNU).

kurver	-	-	n4890t01	n489 m001	n4890079	n4890099	n489 0109	
-	start	dates	AD1508	AD1606	AD1571	AD1656	AD1683	
-	dates	end	AD1646	AD1730	AD1654	AD1839	AD1814	
aam01	AD1254	AD1744	3.12	4.88	3.50	5.70	1.71	N Aust Agder indenlan ds Setesda l
Aam02	AD1487	AD1837	---	6.16	0.88	4.72	5.17	N Aust Agder kystnær
N Aaseral NB02	AD1223	AD1857	4.64	1.45	3.66	6.08	3.12	N Aaseral 113 timber
VA_2011_ 3	AD1223	AD1879	3.66	5.96	4.81	5.65	4.67	N Vest- Agder m Aaseral
VAuAaser alPISY2	AD1353	AD1936	2.61	6.47	3.01	5.16	4.49	N Vest- Agder minus Aaseral

Tabel: Absolut datering. *t*-værdier for kryds-datering med grund- og referencekurver.
For *t*-værdier se Baillie & Pilcher, 1973.

Beregning af middelkurve

Mean sequence - n489m001

Dated AD1606 to AD1730

Contains the following files

n4890039.d dated AD1610 to AD1691 of type R 25 N

n4890049.d dated AD1606 to AD1712 of type R 0 !

n4890059.d dated AD1621 to AD1713 of type R 26 N

n4890069.d dated AD1632 to AD1730 of type R 46 N

Katalog over undersøgte prøver

n4890t01

A9825 Risdalsveien 780 prøve 1+2 N4890t01

Raw Ring-width PISY data of 139 years length

Dated AD1508 to AD1646

72 sapwood rings and possible bark surface

Average ring width 97.35 Sensitivity 0.17

Interpretation: AD1646?

n4890039

A9825 Risdalsveien 780 omfra 2 pr 3

Raw Ring-width PISY data of 82 years length

Dated AD1610 to AD1691

25 sapwood rings and no bark surface

Average ring width 167.99 Sensitivity 0.14

Interpretation: AD1706-56

n4890049

A9825 Risdalsveien 780 omfra 5 pr 4

Raw Ring-width PISY data of 107 years length

Dated AD1606 to AD1712

0 sapwood rings and possible bark surface

Average ring width 109.76 Sensitivity 0.16

Interpretation: AD1712?

n4890059

A9825 Risdalsveien 780 omfar 3 pr 5
Raw Ring-width PISY data of 93 years length
Dated AD1621 to AD1713
26 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 163.58 Sensitivity 0.16
Interpretation: AD1727-77

n4890069

A9825 Risdalsveien 780 omfar 2 pr 6
Raw Ring-width PISY data of 99 years length
Dated AD1632 to AD1730
46 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 133.32 Sensitivity 0.17
Interpretation: AD1730-74

n4890079

A9825 Risdalsveien 780 omfar 6 pr 7
Raw Ring-width PISY data of 84 years length
Dated AD1571 to AD1654
0 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 141.58 Sensitivity 0.16
Interpretation: after AD1694

n4890089

A9825 Risdalsveien 780 omfar 2 pr 8
Raw Ring-width PISY data of 117 years length
Undated; relative dates - 1 to 117
0 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 90.07 Sensitivity 0.18

n4890099

A9825 Risdalsveien 780 stabbe pr 9
Raw Ring-width PISY data of 184 years length
Dated AD1656 to AD1839
73 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 78.95 Sensitivity 0.19
Interpretation: AD1839-56

n4890109

A9825 Risdalsveien 780 stabbe pr 10
Raw Ring-width PISY data of 132 years length
Dated AD1683 to AD1814
32 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 116.62 Sensitivity 0.21
Interpretation: AD1822-72

**FELTRAPPORT
BYGNINGSVERN I AGDER**

Dendrokronologisk objekt:	Stolpehus
Fylke:	Agder
Kommune:	Froland
Gnr/Bnr:	82/1 Risdalsveien 780
Prøvene tatt av:	Rolf Einar Huus
Dato for prøvetaking:	30.11.2022
Koordinater	58,66844°N 8,12405°Ø

Prøve Nr:	Etg	Rom/Bygn del.	Del.	Sted på del.	Bast Bark Ja/Nei.	Be- arb. Ja/Nei.	Kommentar.
1			Sylstokk B-C			nei	Prøve 1 og 2 er fra samme stokk
2			Sylstokk B-C			Nei	
3			Omfar2 langsida A-B	30cm fra B		ja	
4			Omfar5 Langside A-D	Inov D		ja	
5			Omfar3 B-C	0,5 m fra B		ja	
6			Omfar2 C-D	Midt på bygg i mosegrop		ja	
7			Omfar6 C-D	I nov C		ja	
8			Omfar2 B-C	I nov B		ja	
9		Stabbe	Stabbe	D-C midtre		ja	Antatt nyere
10		Stabbe	Stabbe	A-B Midtre		ja	Antatt nyere
11							
12							
13							
14							

15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							

